

24. GİRİŞİM VE İŞ DÜNYASI ZİRVESİ KONUŞMASI
ORHAN TURAN – TÜSİAD YÖNETİM KURULU BAŞKANI
2 Aralık 2022 – Adana

Sayın Valim, Belediye Başkanım, Saygıdeğer Başkanlar, Adana İş Dünyasının Saygıdeğer Temsilcileri, Değerli Konuklar ve Basın Mensupları,

Sizleri şahsım ve TÜSİAD Yönetim Kurulu adına sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

SİAD Platformları ile ilkinin 1997 yılında TÜSİAD ev sahipliğinde gerçekleştirdiğimiz Girişim ve İş Dünyası Zirvelerinin 24'üncüsü için bugün Adana'da sizlerle birlikte bulunmaktan büyük memnuniyet duyuyoruz.

Bugün, ülkemizin dört bir yanından gelen iş insanları ve paydaşlarımızla yüz yüze, gönül gönüle olmak, bizi heyecanlandırıyor, ülkemizin dinamizmini tekrar hatırlatıyor ve geleceğe dair umutlarımızı güçlendiriyor.

Çeyrek asra yaklaşan bu yolda birlikte yürürken, TÜRKONFED'in geldiği noktada ülkemize sağladığı katkıyı görmek ayrıca gurur verici.

Değerli Konuklar,

Bugünkü zirvenin konusu dijital, yeşil ve toplumsal dönüşümün eş zamanlı gerçekleşmesini ifade eden üçüz dönüşüm. Bu ülkenin geçmişi ile yetişen ve geleceğine yatırım yapan iş insanlarıyız. Bu sorumlulukla;

- Ekonomik olarak gelişmiş,
- Gelir adaletini, toplumsal cinsiyet eşitliğini, dengeli bölgesel kalkınmayı sağlamış,
- Diplomasi ile rol model olan ve Avrupa Birliği entegrasyonunu sağlamış,
- Yeşil dönüşümü başarmış bir Türkiye hayalini kurmamız, bu hayali gerçekleştirmek için durmadan ve yılmadan çalışmamız gerektiğini dile getiriyoruz.

Bu hayalimizi gerçekleştirmek için de Geleceği İnşa çalışmamızda üç unsura vurgu yaptık:

- İnsan; yani geleceğimiz olan insanımızın yetkinliklerinin geliştirilmesi.
- Bilim; yani bilim, teknoloji ve inovasyonun hayatımızın her noktasına sirayet etmesi.
- Kurumlar; yani siyasal, ekonomik, toplumsal kurumlar ve kurallar. Bu kurum ve kuralların; ekonomik istikrarı, toplumsal güveni, uzlaşa içinde karar almayı ve alınan kararların etkin uygulanmasını sağlayacak nitelikte olması.

Bu unsurlara dayandığımızda Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılında "gelişmiş, saygın, adil ve çevreci bir Türkiye" hayalimizi gerçekleştirmemiz; bir başka deyişle de, bugünkü toplantımızın ana temasını oluşturan üçlü dönüşümü başarmamız mümkündür.

Değerli Konuklar,

Anadolu'da zaten başlamış olan dönüşüm büyük önem taşıyor.

İstanbul ve İzmir gibi Osmanlı'dan bu yana önemli olan merkezlerin yanında, Cumhuriyet tarihi boyunca yükselen Ankara, Antep, Konya, Kayseri, Bursa, Denizli, Antalya, Adana, Mersin, Kocaeli, Eskişehir,

Tekirdağ, Çorum ve birçok başka merkez, sadece tarım ve sanayide değil turizm ve sağlık gibi diğer sektörlerde de çok önemli fırsatların yakalandığı cazibe merkezleri olarak öne çıkıyor.

Dijitalleşme Anadolu'daki dönüşüm için ayrı bir önem taşıyor.

Dijitalleşmeyle birlikte üretim yöntemleri, tüketim kalıpları, çalışma biçimleri, endüstriyel ilişkiler hızla değişiyor, dönüşüyor. Bu, Anadolu için yarattığı riskten daha fazla fırsat yaratıyor.

Covid pandemisi sırasında dijital teknolojilerin kullanımının hızlanması, uzaktan erişimle yapılabilen işlerin büyükşehirlerden Anadolu'ya taşınabilmesine yol açıyor. Doğaya daha yakın bir yaşam özlemi ve dijital teknolojilerin sunduğu iş imkanlarıyla birlikte, nitelikli işgücünün Anadolu'da konumlanması artık daha kolay olabilir.

Dijital teknolojiler coğrafi sınırları üretimde olduğu kadar tüketimde de ortadan kaldırıyor. Böylece bölgesel kalkınmanın temel kısıtları da hafifliyor. Nitelikli işgücü ile beraber, daha yüksek katma değerli üretim imkanları zenginleşiyor.

Bu imkanlardan daha fazla yararlanabilmek için, dijital altyapılara yapılan yatırımlar önem kazanıyor. Nasıl ki birinci sanayi devrimi demiryolu hatları, ikinci sanayi devrimi karayolu hatları üzerinde yükselmişse, bu sanayi devrimi de veri hatları üzerinde gelişiyor. Öte yandan Anadolu'nun dijital çağın sunduğu avantajları yakalayabilmesi, büyükşehir merkezlerinin dışına çıktıkça internet altyapısının da güçlendirilmesini gerektiriyor.

Sadece teknolojik ve ekonomik altyapının gelişmesi de yeterli değil. Bunun için kentlerin bir arada yaşama kültürü ile nitelikli gençlerimizi kendisine çekecek sosyal ve kültürel ortamı da yaratması önemli.

Nitelikli işgücünün önemine değinmişken, bakanlıklarımız tarafından çalışma yaşamı paydaşları ile istişare içinde yürütülmekte olan EYT çalışmalarının hem çalışanların haklarını koruyacak hem de işletmelerin karşılaşılabileceği zorlukları hafifletecek şekilde çözüme kavuşturulmasını umuyoruz.

Değerli Konuklar,

İklim değişikliğinin etkilerini giderek daha fazla yaşıyoruz. Geçtiğimiz aylarda Pakistan'da yaşanan yoğun sel felaketi ve tanık olduğumuz diğer doğa olayları işaret ediyor ki, küresel tedbirleri hayata geçirmek ve yeşil dönüşümü gerçekleştirmek için artık kaybedecek zamanımız yok. Hızlı ve büyük ölçekli emisyon azaltımı sağlanmadıkça küresel ısınmanın yıkıcı sonuçlarıyla yüzleşmeye devam edeceğiz.

İklim krizi ile mücadelede dünyanın birçok yerinde önemli stratejiler, eylem planları uygulamaya alınıyor. Avrupa, dijital dönüşüm ve yeşil dönüşümün birlikteliğini "ikiz dönüşüm" adıyla anıyor. Avrupa Birliği'nin Yeşil Mutabakatı başta olmak üzere, birçok ülke ticaretten sanayiye, tarımdan finansa birçok alan ve sektörde sürdürülebilirlik dönüşümünü sağlamak için harekete geçiyor.

Ülkemizin küresel rekabetçiliğini artırabilmek için, yeşil dönüşüm ve dijital dönüşümde eş zamanlı ilerleme sağlamamız gerekiyor.

İkiz dönüşüm, ekonomik ve toplumsal hayatta da dönüşümü zorunlu kılıyor. Dolayısıyla, üçlü dönüşüm ihtiyacı ile karşı karşıyayız.

Çünkü gerek yeşil dönüşüm, gerek dijital dönüşümün merkezinde "insan" unsuru yer alıyor.

Tüm bu dönüşümleri; ancak ve ancak kendini özgürce ifade edebilen, yaratıcı, doğaya duyarlı, empati kurabilen, farklılıklara saygı duyan ve bir arada çalışarak değer yaratabilen bireyler yapacak.

21. yüzyılın gerektirdiği bilişsel, sosyal ve dijital becerilere sahip bireyler bu sürecin en önemli aktörleri olacak. Bunun için çağın ihtiyaçlarını yakalayan, herkes tarafından erişilebilir nitelikli bir eğitim sistemi kritik önemde.

Dijital çağı yakalamak, eğitimi yaşam boyu devam eden bir süreç olarak ele almamızı da gerektiriyor. Çalışanlarımızın becerilerinin güncellenmesine yönelik çalışmaları da, uzun soluklu iş birlikleriyle ve acilen hayata geçirmeliyiz.

Bireylerin ve bireylerden oluşan toplumun dönüşümü deyince, nitelikli işgücü kadar, toplumun yarısını oluşturan kadınlara ayrı bir başlık açmak şarttır. Kadınların toplumda hak ettikleri konumu almadan, üçlü dönüşümü de sağlayamayız. Kadınların eğitimde, çalışma hayatında, yönetim kademelerinde, siyasi hayatta karşı karşıya oldukları tüm engelleri eşitlik anlayışı ile kaldırmalıyız. Toplumsal yaşamın her alanında, zaten kadınlara ait olan alan kadınlara geri verilmeli. Bu, hem insan hakları ve demokrasi hem de sürdürülebilir kalkınma açısından olmaz olmaz önemdedir.

Toplumsal dönüşümün bir başka boyutu da daha dengeli bir gelir dağılımıdır. Üçüz dönüşüm, gerek nüfus dilimleri, gerek ekonomik sınıflar, gerekse bölgeler arasında daha dengeli bir gelir dağılımını gerektiriyor.

Biliyoruz ki ancak mevcut eşitsizlikleri ortadan kaldırabildiğimiz sürece, küresel boyutta yaşanan dönüşümleri ekonomik ve toplumsal bir faydaya çevirebiliriz.

Bu da bizi bu dönüşümleri yapacağımız zemine, yani bugünkü ekonomik yapıya getiriyor.

Değerli Konuklar,

Dünyada artan hammadde fiyatlarının yol açtığı yüksek enflasyon, yüksek enflasyonla mücadele için gelişmiş ülke merkez bankalarının uyguladığı sıkı para politikaları, buna bağlı olarak daralan küresel likidite ve küresel resesyon, ülkemizde zaten çok yüksek seyreden enflasyon ve yavaşlamakta olan ekonomik aktivite ile birleşiyor.

Yılın ilk yarısında yüzde 7,5'i geçen büyüme hızı üçüncü çeyrekte yüzde 3,9'a geriliyor. Gelecek sene için OECD, IMF, S&P, Moody's gibi birçok kurumun yaptığı tahminler en fazla yüzde 3 büyümeye işaret ediyor. Yüzde 3'e gerileyen bir büyüme, tarihsel ortalamanın yüzde 4-5 olduğu ülkemiz için düşük bir oran. Finansmana erişimdeki sıkıntılar, kredi vadelerinin iyice kısalmış olması ve yatırım kredilerinin temininde yaşanan zorluklar üçüncü çeyrekte yatırım harcamalarının yüzde 2,3 gerilemiş olmasında kendisini gösteriyor. Yatırımlardaki yavaşlama istihdam yaratma imkanlarının da arzu edildiği kadar artmaması demek.

Yeterli iş imkanı yaratılamazsa, bir de üstelik enflasyon yüksek olunca, sabit ve dar gelirliler açısından ekonomik koşullar zorlaşır. Ülkemiz, vatandaşlarımızın refah seviyesini koruyup geliştirebilmek için en az yüzde 4-5'lik bir büyüme patikasına girmeli.

Yüksek enflasyonist ortam; büyüme, istihdam yaratma, gelir adaleti sağlama, dijital çağa ayak uydurma, yeşil dönüşümü gerçekleştirme gibi başka tüm ekonomik hedeflerin yerine getirilmesini maalesef zorlaştırıyor.

Düşen politika faiz oranlarına rağmen finansmana erişimin zorlaştığını görüyoruz. Türk lirasının önemli ölçüde değer yitirmiş olmasına rağmen, hammadde ve girdi fiyatlarındaki artışla beraber ihracat azalma eğilimine girmiş durumda. İhracat artış hızı eylül ayında yüzde 9'a düştükten sonra ekim ayında artış hızı yüzde 3'e geriledi.

Bugün dünya ekonomisinden kaynaklanan zorlukları geçici önlemlerle hafifletmek olası. Zaten şu anda da yapılan esasen bu. Ama bu ilave zorluklar bizim yapısal sorunlarımızın üzerine ekleniyor. Yapısal sorunlarımızı hafifletirsek dünya ekonomisinden gelen negatif şokların etkilerini de çok daha hafif hissederiz.

Bu nedenle esas önemli olan, yapısal sorunları hallederek Türkiye ekonomisinin dayanıklılığını artırmak ve ülkeyi küresel risklere karşı daha az kırılgan hale getirmek. Bunun için üretim yapısını ithalata bağımlı olmaktan çıkartmak, daha yüksek teknolojiye yönelmek, verimliliği ve katma değeri yükseltmek ve ihracatın rekabet gücünü artırmak gerekiyor.

Bu noktada, dijital dönüşüme ve yeşil dönüşüme geri dönmek istiyorum. Dijital dönüşüme ve yeşil dönüşüme ayak uyduramazsak, yapısal sorunlarımızın ağırlaşması kaçınılmaz olacak. Ya da tersinden söylersek, Türkiye ekonomisinin yapısal sorunlarını çözmekte dijital dönüşüm ve yeşil dönüşüm önemli fırsat alanları açıyor.

Bu toplantının konusunu oluşturan üçüncü dönüşüm alanı için ise dönüp Anadolu'ya bakmamız gerekiyor. Anadolu'nun çok kültürlü yapısı, zengin tarihi, dinamik ve girişimci ruhu, toplumsal dönüşümde en büyük avantajımızı oluşturuyor.

Hep söylüyorum; hayallerimizden vazgeçmeyelim; ülkemizin geleceğine güvenelim. Güveni kurumlara ve kurallara dayalı olarak inşa edelim.

Kurumlar ve kurallar hukukun üstünlüğünü, adaleti, temel hak ve özgürlükleri, katılımcı demokrasiyi ve kamu yönetiminin etkinliğini sağlar. Gelir adaletini tesis etmek, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak, dil, din, mezhep, ırk, köken ayrımı olmadan herkesin eşit ve özgür yaşamasını temin etmek de kapsayıcı ve güvenilir kurumlar ve kurallar ile mümkün olur. Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılına da bu unsurlara dayanan bir toplumsal dönüşüm yaraşır.

Sözlerime son verirken, bu anlamlı toplantının ev sahipliğini yapan ADSİAD Başkanı Vedat Gizer'e, ÇUKUROVASİFED Başkanı Hüseyin Kış'a, TÜRKONFED Başkanı Süleyman Sönmez'e ve teşekkürleriyle etkinliği değerli kılan tüm katılımcılara teşekkür ediyorum.